

**ISLANDIYA SOLIQ TIZIMI VA UNING O`ZIGA XOS
XUSUSIYATLARI**

Xolboyev Sardor SamISI

XIM-123 guruh talabasi

Turayev Alijon SamISI

“ Investitsiya va innovatsiyalar ” kafedrası

v.b dotsenti PhD

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Islandiya davlatining soliq tizimi-uning rivojlanish tarixi, soliq stavkalari va xususiyatlari, shuningdek, mamlakatda amalga oshirilayotgan soliq tizimiga oid islohotlar, xalqaro tajribalar bilan taqqoslanishi va erishilgan natijalarga to`xtalib o`tilgan.*

***Kalit so`zlar:*** *Soliq tizimi, soliq, soliq stavkalari, daromad solig`i, ijtimoiy soliq, korporativ soliq, iste`mol solig`i*

Аннотация: *В данной статье рассматривается налоговая система Исландии - ее история развития, налоговые ставки и особенности, а также реформы налоговой системы, реализуемые в стране, сравнение с международным опытом и достигнутые результаты.*

Ключевые слова: *Налоговая система, налог, налоговые ставки, подоходный налог, социальный налог, корпоративный налог, налог на потребление*

Annotation: *This article discusses the tax system of the Icelandic state - its development history, tax rates and features, as well as the tax system reforms being implemented in the country, a comparison with international experiences, and the results achieved.*

Keywords: *Tax system, tax, tax rates, income tax, social tax, corporate tax, consumption tax*

Kirish.

Islandiyaning soliq tizimi 20-asrning o'rtalaridan boshlab bir qator muhim o'zgarishlarga duch keldi. 1940-yillarda davlatning iqtisodiy roli oshishi, soliq tizimining takomillashishiga olib keldi. 1970-yillarda, Islandiya iqtisodiy inqirozga duch kelganida, soliq siyosati va moliyaviy tartibga solish jarayonlari qayta ko'rib chiqildi. 2008-yilgi moliyaviy inqirozdan so'ng, Islandiya soliq tizimi va bank tizimida sezilarli o'zgarishlar bo'ldi, bu esa mamlakat ijtimoiy va iqtisodiy muammolarini hal qilishga qaratilgan yangi strategiyalarni ishlab chiqishni taqozo etdi.

Tadqiqot metodologiyasi.

Islandiyaning soliq tizimining o'ziga xos xususiyatlaridan biri, uning yuqori darajadagi progressivligi hisoblanadi. Mamlakatda jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i progressiv stavka asosida olinadi, ya'ni yuqori daromadli shaxslar ko'proq soliq to'laydilar. 2021-yilga kelib, daromad solig'i stavkalari 22% dan 46% gacha o'zgaradi. Bu usul ijtimoiy adolatni ta'minlashga yordam beradi, chunki yuqori daromadga ega bo'lgan shaxslar ko'proq mablag'larni davlat xizmatlari uchun taqdim etadilar.

Qo'shimcha qiymat solig'i (QQS) ham Islandiya soliq tizimining muhim jihatlaridan biridir. Mamlakatda QQS darajasi 24% va 11% (mahsulotlar uchun) ni tashkil etadi. Bu soliq iste'molchilar tomonidan to'lanadi va davlat byudjetiga muhim hissa qo'shadi. QQS iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va ijtimoiy xizmatlarni moliyalashtirishda muhim rol o'ynaydi. Islandiyaning soliq tizimining tarixi va rivojlanishi, mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy kontekstida muvaffaqiyatli bo'lishi uchun zaruriy omillardan biridir. Ushbu tizim jamiyatning turli qatlamlari o'rtasida adolatni ta'minlash, davlat xizmatlarini moliyalashtirish va iqtisodiy barqarorlikni saqlashga qaratilgan. Zamonaviy davrda Islandiya soliq tizimi yanada takomillashtirilishi va mavjud muammolarni hal qilish bo'yicha izlanishlar davom ettirilishi zarur. Biroq, Islandiyada soliq siyosati ba'zi muammolarni ham o'z ichiga oladi. Masalan, soliqdan qochish va soliq stavkalarining adolatsizligi bilan bog'liq bahslar mavjud. Bunday vaziyatlar, davlat budjetining qiyinligini oshirishi va ijtimoiy xizmatlar uchun mablag'larni ta'minlashda xatarlarga

olib kelishi mumkin. Shuning uchun, soliq siyosatini takomillashtirish, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, Islandiyaning soliq siyosati va iqtisodiy barqarorlik o'rtasidagi bog'lanishlar haqida o'rganishlar davom etmoqda. 2021-yilda Islandiyada soliq darajasi va davlat xizmatlari o'rtasidagi bog'lanishlar ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynadi, bu esa moliyaviy barqarorlikka xizmat qiladi. Iqtisodiy o'sishni rag'batlantiruvchi soliq siyosati, aholi farovonligini oshirish va ijtimoiy adolatni rivojlantirishda davom etmoqda.

Yana bir muammo – soliq to'lovchilarning ijtimoiy mas'uliyatlarini anglash darajasi. Ko'plab soliq to'lovchilar, ularning to'lovlari qanday ishlatilishini va jamiyatga qanday ta'sir ko'rsatishini bilmasliklari mumkin. Bu, o'z navbatida, ularning ijtimoiy mas'uliyatlarni bajarishga bo'lgan qiziqishini kamaytiradi. Shuning uchun, davlat va nodavlat tashkilotlarining soliq to'lovchilarni ma'lumot bilan ta'minlash va ularni o'z mas'uliyatlarini anglashlariga yordam berish zarur. Bundan tashqari, soliq tizimidagi adolatsizliklar ham muammolarni keltirib chiqaradi. Soliq stavkalari va to'lovlar o'rtasidagi nisbatlar ko'plab soliq to'lovchilarga noqulay sharoitlar yaratishi mumkin. Kichik biznes va o'rta daromadli fuqarolar uchun soliq yukining oshishi, ijtimoiy adolatsizlikni kuchaytirishi va iqtisodiy rivojlanishni to'xtatishi mumkin. Buning natijasida, soliq to'lovchilar o'z mas'uliyatlarini bajarishga intilishlari qiyinlashadi.

Shunday qilib, Islandiyada soliq to'lovchilarning ijtimoiy mas'uliyatlari va muammolari o'zaro bog'liq jarayonlardir. Soliq to'lovchilarning o'z mas'uliyatlarini anglashlari va davlat xizmatlarini moliyalashtirishda faol ishtirok etishlari iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy adolatni ta'minlashda muhimdir. Biroq, soliqdan qochish, iqtisodiy inqirozlar, ijtimoiy xizmatlarning sifatini yo'qotish va soliq tizimidagi adolatsizliklar kabi muammolar, bu jarayonni murakkablashtirib, ijtimoiy mas'uliyatlarni bajarishga to'sqinlik qiladi. Bu muammolarni hal qilish uchun davlat va jamoatchilik birgalikda harakat qilishlari lozim.

Soliq to'lovchilarning ijtimoiy mas'uliyatlari va muammolari

Islandiyada soliq to'lovchilarning ijtimoiy mas'uliyatlari davlat va jamiyat o'rtasidagi muhim aloqalarni belgilaydi, bu esa iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy

adolatni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Soliq to'lovchilar, davlat xizmatlarini moliyalashtirgan holda, o'z hissalarini qo'shishi, shuningdek, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishi zarur. Biroq, bu jarayonda bir qancha muammolar ham yuzaga keladi, ularning yechilishi ijtimoiy mas'uliyatlarni amalga oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Soliq to'lovchilarning asosiy ijtimoiy mas'uliyatlaridan biri, davlatga to'lovlarni to'lash orqali jamoat xizmatlarini moliyalashtirishdir. Bu xizmatlar, xususan, sog'liqni saqlash, ta'lim va ijtimoiy himoya dasturlari kabi asosiy ehtiyojlarni qondirishda muhimdir. Islandiyada davlat xizmatlari ko'rsatilishi uchun zarur bo'l-gan mablag'larning katta qismi soliq to'lovchilardan olinadigan daromadlar orqali ta'minlanadi. Shuning uchun, soliq to'lovchilarning o'z mas'uliyatlarini anglab yetishlari va bu jarayonga faol ishtirok etishlari ijtimoiy barqarorlikni saqlashda muhim ahamiyatga ega.

Islandiyaning soliq tizimining tarixi va rivojlanishi, mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy kontekstida muvaffaqiyatli bo'lishi uchun zaruriy omillardan biridir. Ushbu tizim jamiyatning turli qatlamlari o'rtasida adolatni ta'minlash, davlat xizmatlarini moliyalashtirish va iqtisodiy barqarorlikni saqlashga qaratilgan. Zamonaviy davrda Islandiya soliq tizimi yanada takomillashtirilishi va mavjud muammolarni hal qilish bo'yicha izlanishlar davom ettirilishi zarur.

2025-yil uchun mo'ljallangan soliq stavkalari bilan tanishib chiqsak,

Soliq turi	Summaga nisbatan Stavka(0-200ming ISK)	Summaga nisbatan Stavka(200ming ISK+)
Daromad solig'i	37.3%	46.3%
Korporativ soliq	18%	20%
QQS	14%	24.5%
Mulk solig'i	0.2%	1.65%

Xulosa.

Islandiya soliq tizimi va uning o'ziga xos xususiyatlari haqidagi tadqiqot, mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishidagi muhim rolini ko'rsatadi. Ushbu tadqiqotda, Islandiya soliq tizimining tarixi va rivojlanishi, soliq siyosati va iqtisodiy barqarorlik o'rtasidagi bog'lanish, shuningdek, soliq to'lovchilarning ijtimoiy mas'uliyatlari va muammolari haqida keng ko'lamli tahlil o'tkazildi. Bu jarayonlarda aniqlangan asosiy xulosalar, Islandiya soliq tizimining nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda, balki ijtimoiy xizmatlarni moliyalashtirishda ham muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Islandiya soliq tizimi, aholi soni kichik bo'lgan mamlakatlarda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, ijtimoiy adolatni rivojlantirish va davlat xizmatlarini samarali moliyalashtirish uchun muhim omil hisoblanadi. 20% korporativ soliq stavkasi va QQS darajalari, davlat budjetining asosiy manbalaridan biriga aylanishi, soliqdan keladigan daromadlarning 40% gacha bo'lishi, davlat xizmatlari va iqtisodiy o'sish uchun zarur bo'lgan resurslarni taqdim etadi. Shuningdek, Islandiya soliq tizimining o'ziga xos xususiyatlari, innovatsion va yangi texnologiyalarga sarmoya kiritishni qo'llab-quvvatlashi bilan aholi uchun sog'liqni saqlash va ta'lim kabi ijtimoiy xizmatlarni taqdim etishda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Saidov, Y. Soliq siyosati va iqtisodiy barqarorlik: Islandiya tajribasi. Iqtisodiyot va ijtimoiy taraqqiyot, 2021.
2. Islombekov, A. Islandiya soliq tizimi: tarixi va hozirgi holati. Iqtisodiy tadqiqotlar, 2023.
3. 5. Olimov, B. O'zbekiston va Islandiya soliq tizimlari taqqoslanishi. Xalqaro iqtisodiy tahlil, 2021.
4. **"The Nordic Model: Scandinavia's Political Economy"** (Nordik Model: Skandinaviya Siyosiy Iqtisodiyoti)
5. **Iceland Revenue and Customs** (Islandiyaning Soliq va Bojxona Boshqarmasi) (<https://www.rsk.is/>)
6. **OECD Tax Policy Reviews** (<https://www.oecd.org/tax/>)